ทับประกอบดนตรีหนังตะลุง

Tup Accompanying Shadow Puppet

พัชธรกรณ์ เอื้อจิตรเมศ กฤตษิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ และปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์

Pattarakorn Uejitmet Kritsipat Uejitmet and Piyarat Thammarongrat

Received: 4 November 2022, Revised: 19 December 2022, Accepted: 22 December 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการบรรเลงทับที่ใช้ประกอบการแสดงหนังตะลุง ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงของชาวปักษ์ใต้ที่มีมาแต่โบราณ สิ่งที่สะท้อนให้เห็นจากการแสดงหนังนั้น นายหนังตะลุงได้สอดแทรกภูมิปัญญา แง่คิด วัฒนธรรม คติธรรมหลากหลาย วงดนตรีประกอบการแสดงหนังตะลุงคือวงปี่พาทย์ชาตรี มีเครื่องดนตรีคือ ทับ กลองตุ๊ก ปี่นอก โหม่ง ฉิ่ง ปัจจุบันนายหนังตะลุงนิยมนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาประกอบ เช่น ออร์แกน แซกโซโฟน กีตาร์ การบรรเลงดนตรีที่ใช้ประกอบหนังตะลุงมีหลายประเภท ได้แก่ การบรรเลงดนตรีล้วน การบรรเลงประกอบบทพากย์ การบรรเลงประกอบบทบรรยาย การบรรเลงประกอบกิริยาของตัวหนัง การบรรเลงประกอบบทบาทเฉพาะอย่าง เพลงที่ใช้ประกอบในการเล่นหนังตะลุงแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ “เพลงทับ” ซึ่งเป็นเพลงที่ถือเอาจังหวะและทำนองการตีทับเป็นหลัก ส่วนเพลงอีกประเภทหนึ่งเรียกว่า “เพลงปี่” ใช้ทำนองปี่เป็นหลัก เพลงที่ใช้บรรเลงส่วนใหญ่เป็นเพลงไทยเดิม เช่น เพลงพัดชา เพลงลาวกระแช เพลงนกไทรบินข้ามทุ่ง หน้าทับที่ใช้ประกอบหนังตะลุงเริ่มด้วยเพลงโหมโรง การออกฤาษี การออกรูปพระอิศวร ออกรูปหน้าบท ออกรูปบอกเรื่อง การเกี้ยวจอ การบรรยายเรื่อง ลักษณะสำคัญของหน้าทับประกอบบทเพลงโหมโรง เรียกว่า “หัวทับ” คือการเริ่มต้นเพลง และ “จังหวะบาก”ซึ่งเป็นทำนองที่เชื่อมจังหวะ หลังจากนั้นจะบรรเลงด้วยทำนอง “เสมอเครื่อง” หรือเรียกว่าทำนองดำเนิน ไปเรื่อย ๆ ทั้งนี้การบรรเลงสามารถยืดหยุ่นได้ตามเวลาและเงื่อนไขของการแสดงแต่ละครั้ง ผู้บรรเลงสามารถใส่เทคนิคหน้าทับได้ตามความสามารถเฉพาะตน

คำสำคัญ : หนังตะลุง หน้าทับ

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)

E-mail : Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

Abstract

This article aimed to study how to play Tup for accompanying the Shadow Puppet Show, the performing art of southern Thai people since ancient times. For things reflected in the show, the shadow puppet performer will insinuate the wisdom, point of view, culture, and Buddhist doctrine into the show. The music band accompanying the shadow puppet show is Piphat Chatree Orchestra. Music instruments playing in the orchestra consist of Tup, Tuk drum, Sopranino oboe, Mong, and Small cymbals. At present, the shadow puppet performers commonly use universal musical instruments to accompany, for example, the organ, saxophone, or guitar. The music accompanying the shadow puppet show has various types: altogether playing music instruments, playing music instruments accompanying the dubbing, playing music instruments accompanying the narration, playing music instruments accompanying the gesture of the shadow puppet characters, and playing musical instruments accompanying specific roles. Songs used in accompanying the shadow puppet show are divided into two styles. The first is "Tup song," mainly using the rhythm and melody in percussing Tup. The second is "Pee songs," mainly using the pipe melody. Traditional Thai songs are mainly played such as Pudcha, Lao Krasae, and Nok Sai Bin Kham Tung. Na Tup accompanies the shadow puppet show by beginning with the overture. Then it accompanies playing Ruesi (the hermit character), playing the God Siva character, playing Na Bot, showing the character to tell the brief story, Kaew Jor (singing a short Thai verse), and story narration. The vital characteristic of Na Tup accompanying the overture is called "Hua Tup" (the way to begin the song) and "Bak Rhythm" (melody to link the rhythm). After that, it will keep playing using the melody of "Samer Kruang," or called the Damnoen melody. However, the playing can be flexible following the time and conditions of each show. The music players can use Na Tup techniques based on their capacity.

Keywords : Shadow Puppet, Na Tup

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

บทนำ

หนังตะลุงเป็นศิลปะการแสดงของชาวปักษ์ใต้ที่มีมาแต่โบราณ เป็นวัฒนธรรมการเล่นหนังหรือละครเงาซึ่งปรากฏในแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ของโลกอย่างยาวนาน เช่น อียิปต์ จีน อินเดีย และเกือบทุกประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หนังตะลุงเป็นศิลปะการแสดงที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวใต้ได้อย่างชัดเจน เพราะนอกเหนือจากการให้ความบันเทิงแล้ว สิ่งที่ปรากฏผ่านจอหนังยังแสดงให้เห็นถึงความเป็นอยู่ ภูมิปัญญา แง่คิด คติธรรมหลากหลาย ศิลปะการแสดงหนังตะลุงจัดเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ คือ มีหลายสำนวนขึ้นอยู่กับท้องถิ่น ไม่ได้รับการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ดังนั้นหนังตะลุงเกิดจากการรับเอาวัฒนธรรมอื่นมาปรับเปลี่ยนผสมผสานกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวใต้จนกระทั่งพัฒนาเป็นหนังตะลุงที่มีรูปแบบเป็นของตนเอง

ประวัติความเป็นมาของหนังตะลุง

หนังตะลุงเป็นเอกลักษณ์สำคัญของชาวปักษ์ใต้และเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย ทว่าไม่ได้มีต้นกำเนิดที่แท้จริงในประเทศไทย แต่เกิดจากการรับเอาวัฒนธรรมอื่นมาปรับเปลี่ยนผสมผสานกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวปักษ์ใต้จนกระทั่งพัฒนาเป็นหนังตะลุงที่มีรูปแบบเฉพาะตัว มีความเห็นเกี่ยวกับที่มาของหนังตะลุงด้วยกัน 2 แห่งคือ มาจากชวา และอินเดีย อย่างไรก็ตามยังไม่สรุปแน่ชัดว่ามาจากที่ใด (บุษกร บิณฑสันต์, 2554) หนังตะลุงเป็นมหรสพเล่นเงาอย่างหนึ่งที่ใช้หนังสัตว์แกะเป็นรูปตัวละคร เช่นเดียวกับหนังใหญ่ แต่ไม่สามารถบอกได้แน่ชัดว่าเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อใด จากหลักฐานที่ปรากฏสันนิษฐานได้ว่า หนังตะลุงที่เล่นกันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย โดยแบ่งการเล่นออกเป็น 2 ประเภทคือ 1.หนังที่ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ มีขนาดใหญ่ การเชิดต้องอาศัยลีลา ท่าทางของผู้เชิด เช่น หนังใหญ่ของไทย 2. หนังที่มีขนาดเล็กสามารถเคลื่อนไหวไปมาได้ โดยผู้เชิดใช้มือเชิดไปมา ออกลีลาท่าทางจากบุคลิกของตัวละคร คนเชิดไม่ต้องออกมาแสดงท่าทางเอง นิยมกันมากในชวา บาหลี สิงคโปร์ มาเลเซีย และไทย ซึ่งเรียกหนังชนิดนี้ว่าหนังตะลุง (สุจิตรา มาถาวร, 2541)

องค์ประกอบดนตรีหนังตะลุง

หนังตะลุงมีองค์ประกอบที่สำคัญคือนายหนังตะลุง นักดนตรีหรือเรียกว่า “ลูกคู่” เครื่องดนตรี ได้แก่ ทับ กลองตุ๊ก ปี่นอก โหม่ง ฉิ่ง ปัจจุบันมีเครื่องดนตรีสากล เช่น ออร์แกน แซกโซโฟน กีตาร์โรงหนังตะลุงและอุปกรณ์ประกอบโรง การบรรเลงดนตรีที่ใช้ประกอบหนังตะลุง

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

มีหลายประเภท ได้แก่ การบรรเลงดนตรีล้วน การบรรเลงประกอบบทพากย์ การบรรเลงประกอบบทบรรยาย การบรรเลงประกอบกิริยาของตัวหนัง การบรรเลงประกอบบทบาทเฉพาะอย่าง บทความนี้ผู้เขียนขออธิบายเฉพาะการบรรเลงดนตรีล้วน ทั้งนี้ สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2523) กล่าวว่า “เพลงที่ใช้ประกอบในการเล่นหนังตะลุงนั้น แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ “เพลงทับ” ซึ่งเป็นเพลงที่ถือเอาจังหวะและทำนองการตีทับเป็นหลัก ลีลาการตีทับต่างกันออกไปทำให้เกิดบรรยากาศต่างกัน ใช้สำหรับเชิดรูปที่ต่างลีลากันเป็นแบบโบราณแท้ ส่วนเพลงอีกประเภทหนึ่งเรียกว่า “เพลงปี่” ใช้ทำนองปี่เป็นหลักเพลงที่ใช้บรรเลงเป็นเพลงไทยเดิม เช่น เพลงพัดชา เพลงลาวกระแซ เพลงเขมรไทรโยค เพื่อให้เกิดความไพเราะ เป็นวิวัฒนาการอีกขั้นของหนังตะลุงที่นำปี่เข้ามาประกอบ อย่างไรก็ตามจากการเก็บข้อมูลพบว่า เพลงประกอบหนังตะลุงนิยมนำเพลงไทยเดิมหลายเพลงมาตัดต่อและนำมาบรรเลงรวมกันเป็นชุด ๆ และสามารถบรรเลงซ้ำไม่จำกัดรอบทั้งนี้ขึ้นกับเวลาและโอกาสของการแสดง

ภาพที่ 1 ฤษีออกโรง
(ที่มา: พัชธรกรณ์ เอื้อจิตรเมศ, 2564)

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

ภาพที่ 2 วงดนตรีประกอบการแสดงหนังตะลุง
(ที่มา: กฤตษิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ, 2564)

ภาพที่ 3 ทับประกอบการแสดงหนังตะลุง
(ที่มา: ปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์, 2564)

ทับประกอบดนตรีหนังตะลุง

การบรรเลงทับประกอบหนังตะลุงเป็นศิลปะชั้นสูง ผู้บรรเลงต้องมีความเชี่ยวชาญชำนาญ ได้รับการบ่มเพาะประสบการณ์ถึงจะถ่ายทอดเทคนิคการตีประกอบการเชิดหนังตะลุงให้ได้อรรถรส หน้าทับที่ผู้เขียนอธิบายต่อไปนี้ เป็นศิลปะการดนตรีของชาวบ้านที่ได้ถ่ายทอด

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

จากรุ่นสู่รุ่น ความสำคัญของหน้าทับซึ่งจำเป็นต้องได้รับการบันทึกไว้ให้ชนรุ่นหลังที่สนใจดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ ดังที่สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2523) ได้กล่าวไว้ว่า “การบรรเลงทับเป็นของยาก มีผู้เล่นได้น้อย และจำยาก การบรรเลงมีกลเม็ดเด็ดพรายมากมาย หากไม่บันทึกไว้อาจมีการเปลี่ยนแปลงจนไม่เหลือเค้าโครงเดิม ก็เป็นที่น่าเสียดาย”

คนตีทับ เรียกว่า “นายทับ” หรือ “มือทับ” ทับมี 2 ใบ คือใบเล็กเรียก “หน่วยฉับ” หรือเสียงฉับ ใบใหญ่เรียก “หน่วยเทิง” หรือเสียงเทิง วิธีการตีเสียงฉับ หรือเสียง “ปะ” ตีด้วยมือขวา ใช้มือบริเวณปลายนิ้วมือเกือบถึงข้อมือ ตีลงบนหน้าทับ ใช้นิ้วกดหน้าทับพร้อมกับมืออีกข้างหนึ่งปิดก้นทับไว้ ผู้ตีต้องใช้เวลาในการฝึกเนื่องจาก “ปะ” เป็นเสียงที่ตียาก ส่วนเสียง “เทิง” ใช้มือตีทั้งมือ ไม่กดหน้าทับและไม่ปิดก้นทับเพื่อให้เสียงมีความดังกังวานมากที่สุด เสียงเทิงสามารถตีได้ง่ายกว่าเสียง ปะ ส่วนเสียง “ทึด” ใช้บริเวณปลายมือถึงอุ้งมือตีกดหน้าทับอย่างเดียว เสียง “พรึด” ตีด้วยปลายนิ้วกดหน้าทับไม่ปิดท้ายทับโดยวิธีการรีดลอดนิ้ว (โดยการใช้ปลายนิ้วรีดหน้าของทับ) เสียง “ติ๊ก” ตีด้วยปลายนิ้วตรงบริเวณแก้มทับและปิดท้ายทับ เสียงฉั่มตีโดยการใช้มือทั้งมือแต่มีการประคองเสียงให้เสียงดังกังวาน เสียงติ่งตีด้วยปลายนิ้วขอบบนของหน้าทับให้เสียงมีความใส สรุปว่าเสียงของทับมี เสียงปะ เสียงเทิง เสียงทึด เสียงติ๊ก เสียงฉั่ม เสียงติ่ง และเสียงพรึด แต่ที่นักดนตรีนิยมใช้มี 4 เสียง คือ ปะ เทิง ทึด ติ๊ก

หน้าทับ คือ วิธีการตีของเครื่องหนัง ถึงแม้ว่าการบรรเลงหน้าทับประกอบหนังตะลุงมิได้ถูกจัดอย่างมีแบบแผนเหมือนกับดนตรีไทยตามขนบ กล่าวคือ ไม่มีเรียกจำนวนรอบของหน้าทับ หน้าทับบางหน้าทับไม่มีการระบุชื่ออย่างชัดเจนอย่างเช่นหน้าทับดนตรีไทยตามขนบ หน้าทับปรบไก่ หน้าทับสองไม้ หรือแม้กระทั่งหน้าทับที่บรรเลงตามสำเนียงเพลงของชาตินั้นๆ เช่น หน้าทับลาว หน้าทับเขมร ทว่าหน้าทับประกอบการแสดงโนราก็สำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน

หน้าทับและทำนองเพลงใช้วิธีการบันทึกด้วยระบบโน้ตไทย ใช้ตัวอักษร ด ร ม ฟ ซ ล ท ด̣ แทนเสียง ตัวอักษรใดที่มีจุดอยู่ด้านบนหมายถึงเสียงสูง โดยบันทึกเป็น 2 บรรทัด กล่าวคือ บรรทัดที่ 1 เป็นโน้ตเพลง บรรทัดที่ 2 เป็นโน้ตการบรรเลงทับ ซึ่งเสียงของทับมีตัวอักษรแทนเสียงดังนี้ เสียง “เทิง” ใช้ตัวอักษร “ท” เสียง “ทึด” ใช้อักษร “ทึ” เสียง “ปะ” ใช้ตัวอักษร “ป” เสียงติ๊ก ใช้ตัวอักษร “ต” ดังหน้าทับประกอบดนตรีหนังตะลุงต่อไปนี้

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

1. เพลงโหมโรง เป็นประกาศให้ทราบว่ากำลังมีการแสดง ให้นายหนังตะลุงได้เตรียมความพร้อมและเรียกผู้ชม

เพลงโหมโรง

ปี่เกริ่น ทั้งนี้ความสั้นยาวขึ้นอยู่กับผู้บรรเลง

----	----	----	----	----	----	----	----
---ป	---ป	---ป	-ท-ท	---ป	---ป	---ป	-ท-ท

----	----	----	----	---ล	----	----	----
----	----	----	----	---ตุ๋	----	----	----

---ทฺ	----	----	---ร	----	----	----	---ร
---ท	----	----	---ต	----	----	----	---ท

เข้าทำนองสอดสร้อย

----	รมซล	----	รำดำทล	--	รมซล	----	รำดำทล
----	ท-ทท	--ปป	-ท-ท	--ปป	-ท-ท	--ปป	-ป-ป

----	รมซล	----	รำดำทล	--	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล
----	ท-ทท	--ปป	-ท-ท	--ปป	-ท-ท	--ปป	-ป-ป

----	----	----	----	-ร-ด	-ร-ม	-ร-ม	-ล-ซ
---ป	---ป	---ป	-ท-ท	---ป	--ปป	---ท	---ท

ขึ้นเพลง

----	----	-ม-ซ	-ซ-ซ	-ล-ท	-ล-ซ	ลซ-ร	มซ-ม
----	----	----	----	---ป	---ป	---ท	---ท

----	-ซ-ม	-ร-ดฺ	รม-ร	----	---ดำ	-ลำ-รำ	-ดำ-ล
---ป	---ป	---ท	---ท	---ป	---ป	---ท	---ท

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

----	-ดำรำมำ	-รำ-ดำ	-ซ-ล	---ดำ	-รำ-ม	-ซำ-มำ	-รำ-ดำ
---ป	---ป	---ท	---ท	-ปปป	-ท-ท	-ปปป	-ท-ท

----	ซล-ดำ	-รำ-ด	-ซ-ล	-ซ-ม	-ซ-ล	-ซ-ล	-ดำ-รำ
----	-ท-ท	---ท	----	---ป	---ป	----	--ปป

ลูกหมด

---ซ	--ซซ	---ล	--ลล	---ซ	--ซซ	--ดำล	--ลล
-ป--	ทท-ต	-ป--	ทท-ต	-ป--	ทท-ต	-ป--	ทท-ต

---ดำ	--ดำดำ	-ซ-ล	-ดำ-รำ	-ซ-ล	-ด-ร	-ซ-ล	-ด-ร
-ป--	ทท-ต	-ป--	ทท-ต	-ป--	ทท-ต	-ป--	ทท-ต

-ด-ล	-ด-ร	-ด-ร	--รร	-ซ-ม	-ร-ด	-ล-ร	-ด-ล
-ป--	ทท-ต	-ป--	ทท-ต	-ป--	ทท-ต	-ป--	ทท-ต

ภาพที่ 4 แสดงโน้ตหน้าทับเพลงโหมโรง

(ที่มา: พัชธรกรณ์ เอื้อจิตรเมศ, กฤตษิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ และปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์, 2565)

2. เพลงดำเนินเรื่อง เมื่อโหมโรงจบ ดนตรีจะเริ่มบรรเลงเพลงก่อนออกฤาษี โหมโรงออกฤาษี เพลงออกฤาษี เพลงฤาษีเล่นเงา เพลงฤาษีนาด และเพลงการปักฤาษี และจบด้วยเพลงกระบวนการถอดรูปฤาษีเป็นเพลงสุดท้ายของออกรูปฤาษี ซึ่งนายหนังตะลุงจะเชิดรูปเหาะจากขวาไปซ้ายกลับไปมา 3 ครั้ง ความหมายของฤาษีในบทบาทของตัวละครหนังตะลุงหมายถึงความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ เป็นการแสดงความเคารพคุณครูอาจารย์ เชื่อว่าสามารถช่วยกำจัดความชั่วร้าย สิ่งที่เป็นอัปมงคลให้หมดสิ้น และเพื่อให้การแสดงราบรื่นไม่มีอุปสรรคใด แนวทำนองเพลงที่ใช้ในการประกอบการบรรเลงรูปฤาษีจึงมีจังหวะค่อนข้างช้า เพื่อสื่อให้เห็นถึงบทบาทของฤาษีผู้เป็นนักพรต จากนั้นนายหนังตะลุงจะบรรเลงเพลงออกรูปพระอิศวรซึ่งหมายถึงการบูชาเทพเจ้า

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

แห่งการบันเทิง เทคนิคการเชิดรูปผ่านจอหนังช้า ๆ ให้เห็นรูปเงาเลือนลางแล้วค่อยแจ่มชัดขึ้น สิ่งที่แตกต่างจากการเชิดฤาษี คือ ทำนองดนตรีมีความกระชับ เร้าใจ สอดประสานไปกับเสียงทับและกลอง โดยเฉพาะในช่วงพระอิศวรฝัดโค ปักรูปพระอิศวร ถอดรูปพระอิศวร นายหนังเชิดรูปและเล่นเงาได้อย่างสนุกสนานทั้งนี้เป็นการสื่อให้เห็นถึงการอำนาจของพระเทพศิวะและความพยศของโคที่ทรง บทความนี้ขอตัวอย่างการตีทับประกอบหน้าทับหนังตะลุงเพลงบรรเลงก่อนฤาษี เพลงออกฤาษี เพลงออกรูปพระอิศวรทรงโค ต่อไปนี้

เพลงบรรเลงก่อนออกฤาษี

---	----	---ดำ	----	---ดำ	--ดำดำ	---ล	-ล-ล
----	----	----	----	---ท	ทท--	---ท	ทท--

---ฟ	-ฟ-ฟ	---ซ	-ซ-ซ	---ดำ	--ดำดำ	---ล	-ล-ล
---ท	ทท--	---ท	ทท--	---ท	ทท--	---ท	ทท--

---ฟ	--ฟฟ	--ซ	-ซ-ซ	---ดำ	--รำดำ	-ล-ซ	---
---ท	ทท--	---ท	ทท--	---ท	-ท-ท	ตต-ท	---

-ล-ล	----	---ดำ	-ล-ด	รดลซ	-ม-ซ	---ซ	-ม-ซ
---ท	-ท-ท	ตต-ท	---	---ท	-ท-ท	ตต-ท	---

ซมรด	----	---ดำ	--ดำรำ	ดล-ล	-ซ-ล	ซฟ-ฟ	-ฟ-ซ
---ท	-ท-ท	ตต-ท	---	---ท	-ท-ท	ตต-ท	---

ฟ-มม	รม-ฟ	มร-ร	--ดร	มซลซ	----	----ดำ	-ดำ-รำ
---ท	-ท-ท	ตต-ท	---	---ท	-ท-ท	ตต-ท	---

ดล-ล	-ซ-ล	ซฟ-ฟ	-ฟ-ซ	ฟ-มม	รม-ซ	มร-ร	-ด-ม
---ท	-ท-ท	ตต-ท	---	---ท	-ท-ท	ตต-ท	---

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

-ซ-ดฺ	----	---ดำ	--รำดำ	-ล-ซ	----	---ดำ	--รำดำ
---ท	-ท-ท	ตต-ท	---	---ท	-ท-ท	ตต-ท	---

-ล-ซ	----	---ฟ	---ม	-ฟ-ซ	----	---ฟ	---ม
---ท	-ท-ท	ตต-ท	---	---ท	-ท-ท	ตต-ท	---

-ฟ-ซ	---ล	-ซ--	--ลซ	---ล	--ลล	--ลล	---ดำ
---ท	-ท-ท	ตต-ท	---	---ท	-ท-ท	-ท-ท-	---ท

ภาพที่ 5 แสดงโน้ตหน้าทับเพลงบรรเลงก่อนออกฤๅษี

(ที่มา: พัชธรกรณ์ เอื้อจิตรเมศ, กฤตษิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ และปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์, 2565)

เพลงโหมโรงออกฤๅษี

----	----	---รฺ	---ล	-ดำ-รำ	-ด-ล	-ดำ-ล	-ซ-ฟ
---ป	---ป	---ท	---ท	---ป	---ป	---ท	---ท

---ม	-ซ-ร	-ม-ด	-ร-ฟ	-ด-ร	-ฟ-ซ-	-ล-รำ	-ด-ล
---ป	---ป	---ท	---ท	---ป	---ป	---ท	---ท

---ม	-ซ-ร	-ม-ด	-ร-ฟ	-ด-ร	-ฟ-ซ-	-ล-รำ	-ด-ล
-ต-ต	----	-ต-ต	----	-ต-ต	----	-ต-ต	----

----	----	-ซ-ล	-ดำ-รำ	-ม-ด	-ม-ร	-ด-ล	-ซ-รฺ
---ป	-ป-ป	---ท	---ท	---ป	-ป-ป	---ท	---ท

----	----	-ซ-ล	-ดำ-รำ	-ม-ด	-ม-ร	-ด-ล	-ซ-รฺ
-ต-ต	----	-ต-ต	----	-ต-ต	----	-ต-ต	----

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

---ฟ	-ฟ-ฟ	---ซ	---ล	-ดำ-รำ	-ด-ล	-ด-ล	-ซ-ฟ
----	---ป	---ป	---ท	----	----ท	----	--ป-ป

-ด-ซ	-ฟ-ซ	-ล-รำ	-ด-ล	-ซ-ฟ	-ล-ซ	-ฟ-ร	-ซ-ฟ
-ต-ต	-ต-ต	-ต-ต	-ต-ต	----	-ท-ท	----	-ท-ท

---ดำ	-ล--	-ซ-ล	-ด-ร	-ม-ด	-ม-ร	-ด-ล	-ซ-ล
-ต-ต	----	-ต-ต	----	-ต-ต	----	-ต-ต	----

---ม	-ซ-ร	-ม-ด	-ร-ฟ	-ด-ร	-ฟ-ซ	-ล-รำ	-ด-ล
----	-ท-ท	----ท	----	---ป	---ป	----	-ป-ป

ภาพที่ 6 แสดงโน้ตหน้าทับเพลงโหมโรงออกฤๅษี

(ที่มา: พัชธรกรณ์ เอื้อจิตรเมศ, กฤตษิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ และปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์, 2565)

เพลงออกฤๅษี

----	----	----	----	---ล	----	----	----
----	----	----	----	---ต	----	----	----

---ท	----	----	---ร	----	----	----	---ร
---ต	----	----	---ต	----	----	---ท	---ท

---ม	-ร-ท	-ร-ม	-ร-ม	-ล-ซ	----	----	----
----	---ท	-ท-ท-	---ป	-ป-ท	----	----	----

-ร-ร	---ม	-ล-ท	-ซ-ล	ลล--	ลล--	ลล--	----
-ต-ต-	-ต-ต-	-ต-ต-	-ต-ต	-ต-ต-	-ต-ต-	-ต-ต-	-ต-ต

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

----	----	----	----	---ร	---ม	-ซ-ท	-ซ-ล
-ต-ต-	-ต-ต-	-ต-ต-	-ต-ต	---ท	---ท	---ท	---ป

----	----	----	---ร	----	----	---ท	---ร
----	----	----	---ต	----	----	-ต-ต	----

---ม	-ร-ทฺ	-ร-ม	-ร-ม	-ล-ซ	--รร	--รร	----
-ต-ต	----	-ต-ต	----	-ต-ต	----	-ต-ต	----

----	---ร	---ม	-ซ-ท	-ซ-ล	---รฺ	-ซ๋-ม๋	-ร-ท๋
---	----ป	---ป	---ท	----	---ท	---ป	---ป

---ล	-ร๋-ลฺ	-รฺ-มฺ	-ซ-ล	----	----	-ร-ม	-ล-ซ
----	-ท-ท	---ท	----	---ป	---ป	----	--ปป

ภาพที่ 7 แสดงโน้ตหน้าทับเพลงออกฤาษี

(ที่มา: พัชธรกรณ์ เอื้อจิตรเมศ, กฤตษิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ และปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์, 2565)

เพลงออกรูปพระอิศวรทรงโค

----	----	-ซ-ม	-ซ-ด๋	---ซ	-ล-ซ	-ด๋-ล	ซม-ซ
----	----	--ท-	-ท-ท	---ต	-ต-ท	--ท-	-ท-ท

-ลซซ	-ลซซ	-ซ-ม	-ซ-ด๋	---ร	-ม-ฟ	-ซ-ฟ	-ม-ร
---ต	-ต-ท	--ท-	-ท-ท	---ต	-ต-ท	--ท-	-ท-ท

----	----	-ด-ร	มซ-ม	----	-ซ-ร	-มรด	-ร-ม
---ต	-ต-ท	--ท-	-ท-ท	---ต	-ต-ท	--ท-	-ท-ท

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

----	----	-ดำ-ร	-ด-ท	---ดำ	-รำ--	-ซ-ล	-ท-ด
---ต	-ต-ท	--ท-	-ท-ท	---ต	-ต-ท	--ท-	-ท-ท

----	----	-ซ-ม	-ซ-ดำ	---ซ	-ล-ซ	-ดำ-ล	ซม-ซ
---ต	-ต-ท	--ท-	-ท-ท	---ต	-ต-ท	--ท-	-ท-ท

-ลซซ	-ลซซ	-ซ-ม	-ซ-ดำ	---ร	-ม-ฟ	-ซ-ฟ	-ม-ร
---ต	-ต-ท	--ท-	-ท-ท	---ต	-ต-ท	--ท-	-ท-ท

----	----	-ด-ร	มซ-ม	----	-ซ-ร	-มรด	-ร-ม
---ต	-ต-ท	--ท-	-ท-ท	---ต	-ต-ท	--ท-	-ท-ท

----	----	-ดำ-ร	-ด-ท	---ดำ	-รำ--	-ซ-ล	-ท-ด
---ต	-ต-ท	--ท-	-ท-ท	---ต	-ต-ท	--ท-	-ท-ท

หากต้องการจบเพลงให้บรรเลงจังหวะช้าลงในเที่ยวสุดท้ายและบรรทัดสุดท้าย

ภาพที่ 8 แสดงโน้ตหน้าทับเพลงออกรูปพระอิศวรทรงโค

(ที่มา: พัชธรกรณ์ เอื้อจิตรเมศ, กฤตษิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ และปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์, 2565)

3. เพลงปรายหน้าบทออกรูปหน้าบทหรือรูปประกาศ เป็นรูปชายหนุ่มทรงเครื่องกษัตริย์ มือหลังถือคันธนูปลายเป็นดอกบัว เป็นสัญลักษณ์ของการแสดงความนอบน้อมต่อผู้ชมหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นายหนังให้ความเคารพนับถือ เพลงที่ประกอบ คือ เพลงปรายหน้าบท เพลงไหว้หน้าบทเพลงนาดหน้าบท ดังตัวอย่างโหมโรงปราบหน้าบท ต่อไปนี้

โหมโรงปรายหน้าบท

----	----	-ซ-ล	-ดำ-รำ	-ฟำ-รำ	-ดำ-ร	-ด-ล	-ด-ล
---ป	---ป	---ท	---ท	---ป	---ป	---ท	---ท

-ดำ-รำ	-ดำ-ล	-ดำ-ล	-ซ-ฟ	-ซ-ล	-ซ-ฟ	-ม-ร	-ดฺ-รฺ
---ป	---ป	---ท	---ท	---ป	---ป	---ท	---ท

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

----	-ม-ฟ	-ซ-ฟ	-ม-ร	---ดฺ	--รดฺ	-ม-ร	-ด-ร
---ป	-ป-ป	---ท	---ท	---ป	-ป-ป	---ท	---ท

---ดำ	-ทำ-ดำ	-รำ-มำ	-ซ-ร	-ซ-ม	-รฺ-ดฺ	-ม-ร	-ดำ-รำ
---ป	-ป-ป	---ท	---ท	---ป	-ป-ป	---ท	---ท

---ดำ	-ทำ-ดำ	-รำ-มำ	-ซ-ร	-ซ-ม	-รฺ-ดฺ	-ม-ร	-ดำ-รำ
---ป	-ต-ป	---ท	---ท	---ป	-ต-ป	---ท	---ท

-ล-ซ	-ฟ-ซ	-ดำ-ล	-ซ-ฟ	-ล-ร	-ฟ-ซ	-ล-รำ	-ดำ-ล
---ป	-ต-ป	---ท	---ท	---ป	-ต-ป	---ท	---ท

----	----	-ซ-ล	-ดำ-รำ	-ฟ-ร	-ดำ-รำ	-ดำ-ล	-ดำ-ล
---ป	---ป	---ท	---ท	---ป	---ป	---ท	---ท

----	-ม-ฟ	-ล-ฟ	-ม-ร	-ซ-ม	-ร-ด	-ม-ร	-ด-ร
---ป	---ป	----	----	---ป	---ป	----	----

ภาพที่ 9 แสดงโน้ตหน้าทับเพลงโหมโรงปรายหน้าบท

(ที่มา: พัชธรกรณ์ เอื้อจิตรเมศ, กฤตษิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ และปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์, 2565)

4. เพลงบรรยายเรื่อง คือ การนำเรื่องที่จะแสดงซึ่งมีตัวละครอันเป็นตัวนำออกแสดง ได้แก่ นายเมือง นางเมือง ลูกชาย ตลอดจนตัวประกอบต่าง ๆ และแสดงหนังตามเนื้อเรื่องต่อไป มีเพลงประกอบบรรยายเรื่อง เพลงเจ้าเมืองสั่งราชการ เพลงดำเนินเรื่อง เพลงเลยบทสั้น สำหรับคั่นเพลงก่อนที่มีการเจรจาหรือก่อนเปลี่ยนฉาก เพลงเลยบทยาว เพลงเดินยักษ์ตัวผู้ เพลงเดินยักษ์ตัวเมีย เพลงเดิน ตัวตลก เพลงนางเดินดง อย่างไรก็ตาม เพลงที่กล่าวมาใช้บรรเลงตามบทบาทของตัวละครนั้น ๆ ซึ่งเมื่อบรรยายเรื่องแล้ว หนังตะลุงจะเล่นดำเนินเรื่องไปตามที่นายหนัง

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

ได้เตรียมไว้สำหรับเรื่องที่แสดง อาจเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นเอง หรือเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ นิทานพื้นบ้าน และสุดท้ายเมื่อหนังจบดนตรีบรรเลงเพลงลา เป็นการจบการแสดง ดังตัวอย่างเพลงบรรยายเรื่องต่อไปนี้

เพลงบรรยายเรื่อง

----	----	-ซ-ล	-ดำ-ม	-ซ-ล	-ซ-ม	-ซ-ม	-ร-ดฺ
---ป	---ป	---ท	----ท	---ป	---ป	---ท	---ป

----	----	-ซ-ล	-ด-มำ	-ซ-ล	-ซ-ม	-รฺ-ดฺ	-ม-ร
---ป	---ป	---ท	----ท	---ป	---ป	---ท	---ป

----	---ซ	-ล-ท	-ด-ร	-ซ-ลำ	-ซ-ม	-ร-ด	-ม-ร
---ป	---ป	---ท	----ท	---ป	---ป	---ท	---ป

----	-ร-ด	---ล	-ดำ-รำ	---ด	-ร-ม	-ด-ร	-ร-ร
----	---ป	---ป	---ท	----	---ท	---ป	---ป

---ท	-ล-ท	-รำ-ท	-ล-ซ	-ล-ซ	-ม-ซ	---ล	---ดำ
----	-ท-ท	---ท	----	---ป	---ป	----	-ป-ป

บรรเลงซ้ำหลายเที่ยวเนื่องจากนายหนังพูดเกริ่นเกี่ยวกับความสำคัญของหนังตะลุง

ภาพที่ 10 แสดงโน้ตหน้าทับเพลงบรรยายเรื่อง

(ที่มา: พัชธรกรณ์ เอื้อจิตรเมศ, กฤตษิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ และปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์, 2565)

เพลงเลยบทสั้น (คั่นบท)

----	---	----	----	----	---	----	----
----	----	----	----	---ท	---ป	---ป	-ป-ป

----	---ล	----	----	-ดำ-ล	-ซ-ฟ	-ม-ร	-ดฺ-ร
----	---ท	----	---ป	----	---ท	----	---ท

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

-ม-ฟ	-ซ-ล	----	----	-ดำ-ล	-ซ-ฟ	-ดำ-รำ	-ฟำ-ซำ
----	-ป-ป	----	-ต-ต	----	-ต-ต	----	-ต-ต

-ล-ซ	-ฟ-ซ	-ฟ-ร	----	-ฟำ-รำ	-ด-ล	-ซ-ฟ	-ซ-ล
----	-ต-ต	----	-ต-ต	----	-ต-ต	---	-ต-ต

-ซ-ล	-ดำ-รำ	-ฟำ-ซ	-ฟำ-รำ	-ฟำ-รำ	-ดำ-ล	-ซ-ล	-ดำ-รำ
----	-ต-ต	-ต-ต	-ต-ต	-ต-ต	-ท-ท	----	-ท-ท-

-ดำ-ล	-ดำ-ซ	----	-ดำ-ล	-ซ-ฟ	-ม-ร	-ดฺ-ร	-ม-ฟ
----	---ป	---ป	---ท	----	---ท	---ป	---ป

-ซ-ล	----	----	-ดำ-ล	-ซ-ฟ	-ดำ-รำ	-ฟำ-ซำ	-ฟ-ร
----	-ท-ท	---ท	----	---ป	---ป	-----	-ป-ป

ภาพที่ 11 แสดงโน้ตหน้าทับเพลงเลยบทสั้น

(ที่มา: พัชธรกรณ์ เอื้อจิตรเมศ, กฤตษิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ และปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์, 2565)

เพลงดำเนินเรื่อง

----	----	-ด-ร	-ม-ซ	-ร-ม	-ซ-ล	-ม-ซ	-ล-ดำ
---ป	---ป	---ท	---ท	---ป	---ป	---ท	---ท

----	----	-มำ-ร	-ด-ล	-ร-ด	-ล-ซ	-ดำ-ล	-ซ-ม
---ป	---ป	---ท	---ท	---ป	---ป	---ท	---ท

----	----	-ด-ร	-ม-ซ	----	----	-ร-ม	-ซ-ล
---ป	---ป	---ท	---ท	---ป	---ป	---ท	---ท

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

----	-ม-ซ	---ล	---ดั	-ซ-ล	-ดำ-รำ	-ดำ-ดำ	-ดำ-ดำ
---ป	---ป	---ท	---ท	---ป	---ป	---ท	---ท

ภาพที่ 12 แสดงโน้ตเพลงดำเนินเรื่อง

(ที่มา: พัชธรกรณ์ เอื้อจิตรเมศ, กฤตษิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ และปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์, 2565)

จากหน้าทับประกอบหนังตะลุงข้างต้นลำดับการแสดงหนังตะลุงมีดังนี้ การโหมโรง การออกฤาษี การออกรูปพระอิศวร ออกรูปหน้าบท ออกรูปบอกเรื่อง การเกี้ยวจอ การบรรยายเรื่อง เลยบทสั้น ดำเนินเรื่อง ทับประกอบหนังตะลุงและโนรามีลักษณะอย่างเดียวกันไม่ว่าจะเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียง รูปแบบโน้ตเพลง หน้าทับที่บรรเลงประกอบบทเพลงโหมโรง ทับเริ่มบรรเลงด้วยเสียง ---ปะ ---ปะ ---ปะ -เทิง-เทิง (เรียกว่า หัวทับ) จากนั้นเข้าจังหวะบาก (เป็นทำนองที่เชื่อมจากจังหวะหนึ่งไปสู่อีกจังหวะหนึ่ง) ด้วยจังหวะ ---เทิง ---เทิง ---เทิง ---- --เทิง- –เทิง-เทิง ---ปะ –ปะ-เทิง หลังจากนั้นบรรเลงด้วยทำนองเสมอเครื่องหรือทำนองดำเนิน คือ ---ปะ ---ปะ ---เทิง ---เทิง ไปเรื่อย ๆ ทั้งทำนองนี้สามารถยืดหรือตัดลงได้เพราะถูกบังคับด้วยทำนองปี่เป็นหลัก หรืออาจถูกกำหนดด้วยเวลาและเงื่อนไขการบรรเลงตามความต้องการของผู้ว่าจ้าง ทำนองเสมอเครื่อง (ทำนองดำเนิน) นั้น ผู้บรรเลงสามารถใส่เทคนิคหน้าทับได้ตามความสามารถ จากนั้นจบด้วยลูกหมดด้วยเสียงทับวรรคสุดท้ายคือ ---เทิง –เทิง-เทิง ---ปะ -ปะ-เทิง หรือ –เทิง-เทิง ---เทิง ---- ---ปะ ---ปะ ---- -ปะ-ปะ

บทสรุป

หนังตะลุงเป็นวัฒนธรรมการเล่นเงาที่ปรากฏในแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ของโลก เช่น อียิปต์ อินเดีย จีน รวมทั้งประเทศไทยมาช้านาน หากแต่ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่าเกิดขึ้นเมื่อใด องค์ประกอบของหนังตะลุง ได้แก่ นายหนังตะลุง เครื่องดนตรี โรงหนังตะลุง อุปกรณ์ประกอบโรง และรูปหนังตะลุง ลักษณะของหน้าทับที่ใช้ประกอบหนังตะลุง เริ่มด้วยเพลงโหมโรงปี่เกริ่นขึ้นเพลงทั้งนี้ความยาวขึ้นอยู่กับผู้บรรเลง ในส่วนนี้ความยาวของเพลงและหน้าทับขึ้นอยู่กับทำนองปี่เป็นหลัก และสามารถยืดหยุ่นได้ตามความต้องการที่จะบรรเลง เช่น หากมีเวลาบรรเลงน้อยก็บรรเลงซ้ำไปมาในท่อนสั้น ๆ และถ้าหากมีเวลานานสามารถยืดทำนองเพลงได้ตามความต้องการ ทั้งนี้ผู้บรรเลงจะต้องถอนจังหวะให้ช้าลงเพื่อเป็นสัญญาณให้ทราบว่ากำลังจะเปลี่ยนเพลงหรือเปลี่ยนจังหวะและเมื่อต้องการบรรเลงในท่อนสุดท้าย

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

บรรณานุกรม

กฤตษิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ. (ผู้ถ่ายภาพ). (2564). **วงดนตรีประกอบการแสดงหนังตะลุง** (ภาพถ่าย). นครศรีธรรมราช: สาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

บุษกร บิณฑสันต์. (2554). **ดนตรีภาคใต้ : ศิลปิน การถ่ายทอดความรู้ พิธีกรรมและความเชื่อ.** กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์. (ผู้ถ่ายภาพ). (2564). **ทับประกอบการแสดงหนังตะลุง** (ภาพถ่าย). นครศรีธรรมราช: สาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

พัชธรกรณ์ เอื้อจิตรเมศ. (ผู้ถ่ายภาพ). (2564). **ฤาษีออกโรง** (ภาพถ่าย). นครศรีธรรมราช: สาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

สุจิตรา มาถาวร. (2541). **หนังใหญ่และหนังตะลุง.** กรุงเทพมหานคร: เอส.ที.พี.

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2523). **หนังตะลุง.** ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรี-นครินทรวิโรฒ สงขลา.

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

ผู้เขียน

รองศาสตราจารย์พัชธรกรณ์ เอื้อจิตรเมศ

อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
เลขที่ 1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่างิ้ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
E-mail: Pattarakorn_uej@nstru.ac.th

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤตษิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ

อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
เลขที่ 1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่างิ้ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
E-mail: wanchai_uej@nstru.ac.th

อาจารย์ปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์

อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
เลขที่ 1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่างิ้ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
E-mail: Piyarat_Tha@nstru.ac.th